

Kornoelje

Najaar 2025 - Nummer 85

Geschubde inktzwam

Cantharel

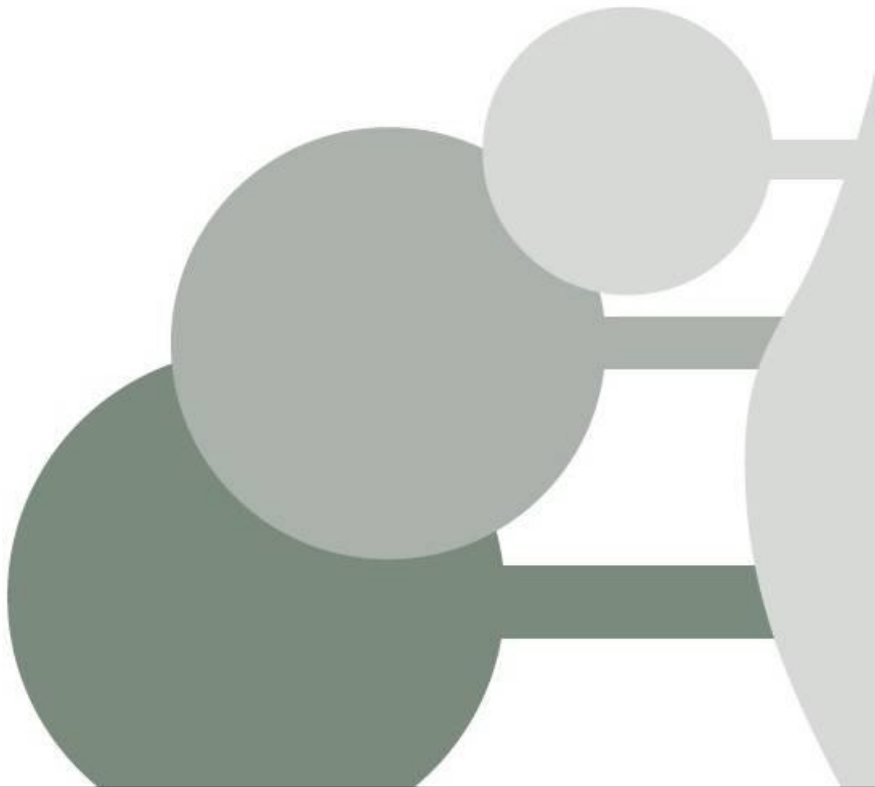
Sombere honingzwam

Paddenstoelen

Kim Merel

Inhoud

Voorwoord	3
Van de redactie	4
Herenboeren Hof van Rhee	5
Zwarte ooievaar in Vries & grijze wouw in Lieveren	9
Met kinderen de natuur in	11
Grijze wouw van Erik van Ommen	13
Boek <i>Het geduld van bloemen</i>	15
Uit de krant Bloed aan de wiek	17
Koken met erfgroente Eeuwig moes	19
't Hooilandje	21
Vosbergen	25
Meerbomen.nu	27
Monumentale bomen geïnventariseerd	29
Niet te vroeg	35
De wasbeerhond	38
Muggeneieren	39
Activiteitenprogramma	42
Colofon	44

hoveniersbedrijf

Sander Bosch bv

mobiel: (06) 51 31 64 62

postadres

Postbus 47

tel. (0592) 54 20 69

fax (0592) 54 43 24

9480 AA Vries

Assen

info@sander-bosch.nl

www.Sander-Bosch.nl

Ketellapperstraat 57

9403 VS Assen

Voorwoord

Peter Kwast, voorzitter

Een nieuw seizoen. Het voelt een beetje als nieuwjaar maar dan zonder vuurwerk. We gaan weer van start met onze lezingen op dinsdagavond. Kom gewoon, ook als je (nog) geen lid bent. Je hoeft je meestal niet op te geven. De werkgroepen gaan met hernieuwde energie verder. De regio Drenthe van IVN vraagt aandacht, de Natuur en Milieufederatie Drenthe start met een manifestatie. En Natuurmonumenten vraagt tijd te reserveren. En dat allemaal in september/oktober.

Allen denken na over de toekomst. Clubs als de onze hebben een horizon die wat korter is. Een jaar, misschien een paar jaar. Maar het is belangrijk om de lange termijn goed op de radar te hebben. Gelukkig zijn er ook mensen die de ontwikkelingen op heel lange termijn in kaart brengen.

Als wij tijd van leven hebben krijgen wij met de effecten van de klimaatverandering te maken. Nu al merken wij dat de zomers warmer worden, de buien feller, natuurijs minder vaak voorzien. Individueel leveren wij aan de beweging naar die klimaatverandering een heel minimale bijdrage. Dat is geen reden om achteloos de schouders op te halen. Alle beetjes doen ertoe. Wij moeten ons rekenschap geven van eigen gedrag en invloed op Moeder Aarde. Iedereen. En wijzen naar een ander is niet aan de orde. Wij zijn verantwoordelijk voor ons gedrag.

Hoe vriendelijk is je tuin? Is er voldoende ruimte voor insecten, vlinders, vogels, egels? En hoe is de verhouding tussen verharding van oppervlak door stenen en ruimte voor bomen, struiken, planten? Mogen er huiszwaluwen zijn? En vleermuizen? En welke bestrijdingsmiddelen gebruik je nog? We kunnen de mond vol hebben over giften die bij lelieteelt worden gebruikt. Maar noblesse oblige: zelf geen bestrijdingsmiddelen meer toepassen, graag.

Wij zijn verantwoordelijk voor de wereld die wij achterlaten. Dat betekent wat.

Van de redactie

Na 10 jaar en bijdragen aan 20 Kornoeljes neemt Ina Maring afscheid als redactielid. Zij wordt vervangen door maar liefst twee opvolgers, die zich hieronder voorstellen, en die al heel wat bladzijden hebben gevuld in deze Kornoelje. Ina verdwijnt niet van het toneel: ze blijft de verspreiding van Kornoelje organiseren. Ina, hartelijk dank voor je enthousiaste inzet. Grytsje en Clary, van harte welkom in de redactie!

Tien jaar in de redactie van de Kornoelje en meegewerkt aan twintig uitgaves. Tien jaar lang zelf op onderzoek uitgaan naar aanleiding van nieuwtjes en weetjes, interessante personen interviewen, suggesties van anderen overnemen en er een verhaal bij maken, heel veel kopij van anderen lezen, prachtige foto's bewonderen en vooral: met een fijne redactie werken aan een mooie uitgave. Tien jaar Kornoelje. En nu, na dit nummer, stop ik als vast lid van de redactie. De pen droogde op en dit blad verdient een frisse en enthousiaste redactie. Clary Boomgaardt en Grytsje Kramer nemen het stokje over en samen met Joke Rosier en Heim Meijerink zal de volgende Kornoelje vast en zeker weer een prachtige uitgave worden. Ik bedank alle lezers voor de reacties en de suggesties die ik in deze tien jaren heb ontvangen.

Ina Maring

Mijn naam is Clary Boomgaardt. Al bijna 48 jaar woon ik in Vries, in hetzelfde huis. Daardoor hebben wij een oude tuin waar allerlei leven een plek vindt. Ik ben in de loop van mijn leven steeds meer geïnteresseerd geraakt in de natuur en wat die voor ons betekent. Ik vind het daarom fijn om mijn bijdrage te kunnen leveren aan de Kornoelje.

Hoi mede-IVN-ers, Even voorstellen: Grytsje Kramer. Als tiener heemtuintjes makend. Later volkstuinierster. Sinds 2020 met Hendrikus hier neergestreken, op 't Hooilandje. Prachtplek. We dragen graag bij aan biodiversiteit op 'ons' landje & VoedselbosVries. Ik ben verder opbouwwerker, combineer dat met buitenwerk en binnenkluswerk. Weliswaar druk – toch: het Kornoelje-redactielid zijn is te leuk om te laten! (en we gaan Ina missen!)

Herenboeren Hof van Rhee

Tekst: Clary Boomgaardt

Foto's: medewerkers Hof van Rhee

De Hof van Rhee viert dit najaar haar eerste lustrum. Een reden om aandacht te besteden aan wat daar in vijf jaar al tot stand is gebracht. Eens te meer omdat meerdere inwoners van Vries en omgeving herenboer zijn.

Ik had onlangs een gesprek met Gertrud Berg, ecologe en herenboer. Ze is lid van de commissie biodiversiteit op de boerderij en ze woont in Vries. Ze wilde me graag meer vertellen over de boerderij op Rhee.

De werkwijze van de herenboeren

De grote biodiversiteit die vanzelfsprekend was op de oude boerderijen, heeft plaatsgemaakt voor nieuwe natuur, ter compensatie van wat er door de intensieve landbouw en veeteelt verloren is gegaan. De herenboeren doen het juist andersom.

De varkens zijn gearriveerd

Een grondstuk van 20 hectare, een eeuwenoud cultuurlandschap waar voorheen grasland was en maïs geteeld werd, is vijf jaar geleden in gebruik genomen als gemengd bedrijf. Om de biodiversiteit terug te brengen zijn er veel landschapselementen ingebracht.

Er is een heuvel aangelegd en er is ingezaaid met inheemse bloemen.

Er zijn houtsingels aangeplant en struikenrijen gemaakt tussen de groentepercelen. En er is een stekelhaag met inheemse struiken die veel bloemen en bessen dragen. De haag dient niet alleen als voedsel en bescherming voor de vogels, maar zal ook een

De boerderij is een coöperatie met 250 mede-eigenaren die het startkapitaal bijeen hebben gebracht. De opbrengst wordt eens per week verdeeld onder de deelnemers, maximaal 500 monden, waarvoor een maandelijks bedrag betaald wordt. De boerderij wordt gerund door twee boeren met hulp van een groot aantal vrijwilligers

natuurlijke barrière gaan vormen om dassen en hazen uit de groentepercelen te houden. En er zijn inheemse kruidenmengsels gezaaid op stroken tussen de groente.

De weide waar de Brandrode runderen lopen wordt gefaseerd ingezaaid met een kruidenmengsel om het grasland gevarieerder te maken. Verderop lopen de varkens. Zij woelen de aarde om en halen alles wat achtergebleven is uit de grond. Ze krijgen ook het groenteafval van de oogst. Het land waar ze gelopen hebben, biedt een goed bemeste bodem voor de kool.

De kippen leggen hun eieren in de 'kipcaravan'. Ze hebben vrije uitloop tot in de boomgaard. Dat is niet altijd zonder gevaar, want er zijn buizerds in de buurt. In die boomgaard staan bomen en struiken die inmiddels al flink vrucht dragen. Ook in de houtsingels, verspreid over de boerderij, staan noten- en fruitbomen, oude rassen specifiek voor Drenthe en bijna uitgestorven. Hier krijgen ze weer een plekje.

De bodem wordt goed in de gaten gehouden, want dat is de basis voor alles wat er leeft en groeit op het land. De grond wordt verrijkt met groenbemesters, compost en mest van de dieren. En ook van de mensen, want de twee toiletten zijn gevuld met zaagsel voor hergebruik. Twee keer per jaar wordt er een regenwormtelling gehouden op een aantal vaste plekken.

De groente wordt geteeld in stroken, waarbij de diverse rijen elkaar aanvullen of beschermen tegen plagen en ziektes. Hiervoor worden ook insecten zoals lieveheersbeestjes en loopkevers ingezet. Er wordt niet gespoten.

Dan is er nog een grote kruidentuin, waar veel vlinders en insecten op af komen. Dichtbij de kruidentuin en de bloemenheuvel wordt een bijenburcht aangelegd met nestgelegenheid voor wilde bijen, ook ondergronds want 70% van de bijen nestelt ondergronds. Er zijn plannen voor een korf voor de inheemse zwarte honingbij, de enige honingbij die van nature in Nederland thuishoort.

De kruidentuin

Biodiversiteit meten

De biodiversiteit wordt gemeten door middel van een maandelijkse vogeltelling, de nachtvlindertelling en de al genoemde regenwormtelling. Sinds dit voorjaar

Onlangs verschenen er berichten in de media dat Herenboeren Nederland failliet is gegaan. Dat klopt, maar deze stichting was een overkoepelende organisatie en niet van invloed op het voortbestaan van de afzonderlijke boerderijen. Dat zijn zelfstandige organisaties met hun eigen bedrijfsvoering. Herenboeren Hof van Rhee is een gezond bedrijf.

zal er jaarlijks gekeken worden welke vegetatie er aanwezig is op de boerderij. Daarvoor wordt de nectarindex van floron gebruikt. Hoe hoger de bloemenrijkdom, hoe meer nectar er te halen is voor vlinders en insecten.

Er woont al een kerkuil in de kapschuur, er broeden zwaluwen, de mooiste nachtvlinders worden

gespot. Misschien iets voor een volgende Kornoelje om daar wat meer over te vertellen.

Nog op het verlanglijstje

Als ik Gertrud vraag of ze nog wensen voor de toekomst heeft, vertelt ze dat er nog wel meer aandacht zou kunnen komen voor een nat gedeelte op de boerderij. Er loopt een sloot door het land die mogelijkheden kan bieden voor nog meer diversiteit. Een poel zou ook nog mooi zijn. Maar voorlopig heeft iedereen wel genoeg te doen.

Door dat alles gedijt het leven op de Hof van Rhee. Het kleine hek bij de ingang is altijd open en het terrein is vrij toegankelijk voor mensen die er een kijkje willen nemen. Dat is echt de moeite waard. Het landschap ademt een soort welbehagen. Een klein paradijsje, alles groeit en bloeit.

En ook belangrijk, het is tenslotte een productiebedrijf: de oogst is overvloedig, het eten komt van heel dichtbij, is onbespoten en erg lekker.

Zwarte ooievaar in Vries & grijze wouw in Lieveren

Tekst en foto's: Anco Bierman

Van een kennis hoorde ik medio augustus dat er aan de Veenweg een Zwarte Ooievaar rondliep en eind augustus vernam ik via RTV-Drenthe de aanwezigheid van een Grijze Wouw in de omgeving van Lieveren. Alhoewel ik geen soortenjager ben en bijzondere waarnemingen meestal snel weer laat verdwijnen, wakkerde mijn nieuwsgierigheid in beide gevallen aan en ging ik op zoek naar de bijzondere dwaalgasten.

Zwarte en gewone ooievaar

De Zwarte Ooievaar was in gezelschap van een tiental gewone ooievaars het bleek een jonge (juveniele) ooievaar te zijn. Jonge vogels zijn vaak vuil bruin, de snavel en de poten bleek roze, beetje vleeskleurig. Borst vuil wit met bruinachtige tint. Oudere, adulte vogels zijn te herkennen aan felrode poten, snavel en oogring. Deze juveniele zwarte ooievaar heeft nadat ik hem gezien heb nog een paar dagen in de omgeving van de Veenweg gelogeed en zal vermoedelijk aan zijn reis naar Afrika zijn begonnen waar ze meestal overwinteren.

De Grijze Wouw, een roofvogel, wordt steeds vaker als dwaalgast in Nederland waargenomen. Van een vogelaar ter plaatse vernam ik dat het aannemelijk is dat de soort binnen een paar jaar ook in Nederland gaat broeden. Deze Grijze Wouw was gespot in een kale boom in de buurt van het pompghemaal aan de Nijlandseweg te Lieveren. Normaal in Spanje, Portugal of Zuid Frankrijk.

Ik hoorde het nieuws via RTV-Drenthe en fietste een dag later naar de locatie. Op afstand zag ik al een aantal auto's staan en diverse vogelspotters. Ze waren druk met elkaar in gesprek en liepen wat heen en weer, geen actie om de vogel te spotten of te fotograferen. Na enige tijd vertrokken de meeste auto's en bleven een vijftal vogelspotters ter plaatse. Ik ben toen ook naar de plek gegaan en heb met sommigen een praatje gemaakt. De Grijze wouw was kort gezien en daarna het struikgewas in gevlogen. Opeens rumoer, daar vliegt ie, en ja hoor, hij streek neer in een kale boom. Ik heb snel wat bewijsfoto's gemaakt voor het geval hij weer op de wieken zou gaan. Maar de Grijze Wouw, ongeveer zo groot als een duif, bleef lang zitten en ik kon een aantal betere foto's maken, wel op afstand maar dat mag de pret niet drukken. Waarschijnlijk is dit ook een juvenie omdat er wat roodbruin is waar te nemen in de staart. Al met al een mooie waarneming in de buurt van Vries, ik kan hem afstrepen in mijn vogelgids als gezien en vastgelegd.

Grijze wouw

Met kinderen de natuur in

Tekst: Ivon Lodewijks

Foto's: Wil Folkers

Al enige jaren komen de groepen 7 van beide basisscholen uit Vries twee keer per jaar met hun leerkrachten naar het Holtveen. Daar worden ze opgevangen door de werkgroep Jeugdactiviteiten van IVN Vries. Sinds vorig jaar stuurt Bram Arends deze groepen aan. Hij heeft contact met de scholen, spreekt data af en benadert Staatsbosbeheer voor het lenen van zagen, snoeischaren en handschoenen. Bij aankomst worden de kinderen in twee groepen gedeeld.

Eén groep gaat met Bram mee naar het ven om de nieuwe begroeiing te snoeien, zodat het ven niet dichtgroeit. Al jaren zijn daar onze ouwe getrouwe vrijwilligers Maarten Koomen, Tineke Schat en de laatste jaren ook Hans Jansen bij betrokken. De kinderen krijgen uitleg over het gebruik van het gereedschap en Bram vertelt over het ontstaan van het ven, want het blijkt om een pingoruïne te gaan. En dan aan het werk! Met veel enthousiasme gaan de kinderen aan de slag. Het is een feest om te zien hoe fanatiek de kinderen knippen en zagen! De andere helft van de groep is bij Teja Jansen en mij in een ander gedeelte van het bos.

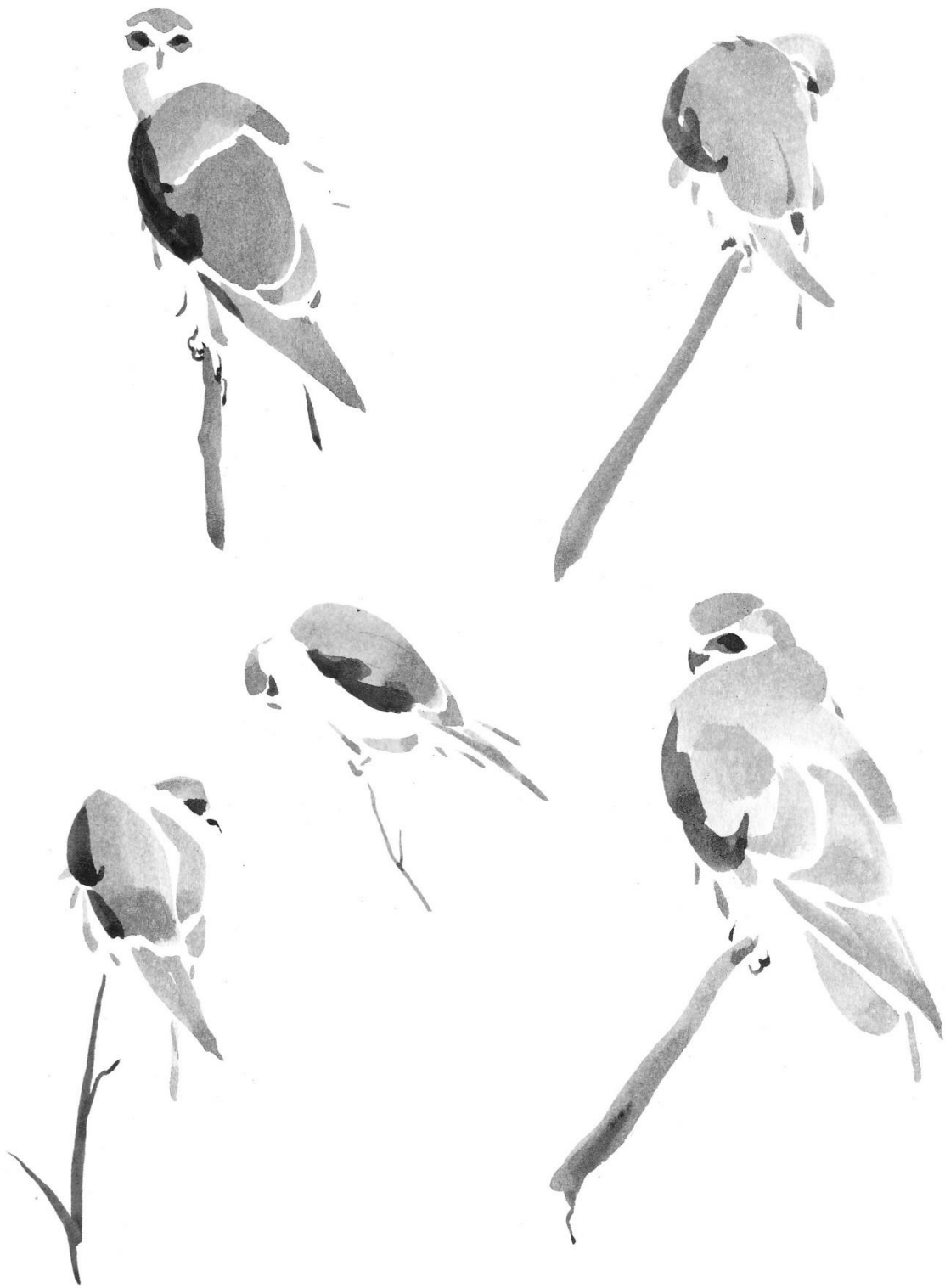
Hoewel Teja en ik vinden dat de kinderen het bos zoveel mogelijk moeten beleven, kan ik het toch niet laten om bijvoorbeeld (niet al te lang) over de

gedaantewisseling van een boom of over de reeën die het Holtveen bevolken te vertellen. Maar daarna: de opdrachten. De kinderen zoeken bladeren, naar eigen inzicht op kleur of vorm en prikken die op een uitgebloeide stengel. Of ze maken van kleine natuurvondsten (een vermolmd stukje hout, een blad, een eikel enz.) samen een natuurschilderij. Waar vele kinderen een voorkeur voor lijken te hebben is het zoeken naar bodemdiertjes en die dan in het loeppotje bekijken en elkaar laten zien natuurlijk. Sommigen kijken op een zoekkaart hoe hun beestje heet. Wij voegen nog opdrachten toe, over kleur en geur, over het patroon van schors, enz. Vragen van de groep juichen we toe. Zo kwamen er vragen over sporen, afgekloofde sparrenkegels en kikkertjes. Zeker als het koud is besluiten we onze samenkomst met een spel. Het ouderwetse boompje verwisselen bijvoorbeeld, en hoe leuk vinden ze dat!

Na ongeveer een uur wisselen de groepen van plaats en werkzaamheden.

Teja en ik hebben dit werk met heel veel plezier gedaan, maar leeftijd en andere drukke werkzaamheden vroegen om een nieuwe natuurgids en assistent. In samenwerking met Bram lijken wij geschikte opvolgers te hebben gevonden. Maar daarover een volgende keer!

Extra ondersteuning tijdens de twee uurtjes is zowel bij de snoeiwerkzaamheden als bij de educatie altijd welkom. Mocht je interesse hebben, neem contact op met Bram Arends (bramarends@hotmail.com).

Grijze wouw, Erik van Ommen

Op dezelfde plek waar Anco Bierman deze zelfde grijze wouw fotografeerde en beschreef (zie bladzijde 9), schetste Erik van Ommen hem op 28 augustus 2025 bij het Oostervoortsche Diep, nabij Lieveren.

De fairtrade cadeauwinkel

wereldwinkel

Voor heel veel leuke kunstnijverheid

Koffie en thee en verschillende curry's,

Chocola en nog veel meer

Westerstraat 9a

9481 CA Vries

tel: 0657682869

www.wereldwinkelvries.nl

Westerstraat 2 9481 CB Vries 0592-544393 www.slotoptiek.nl

Brillen & Contactlenzen

Ook voor:

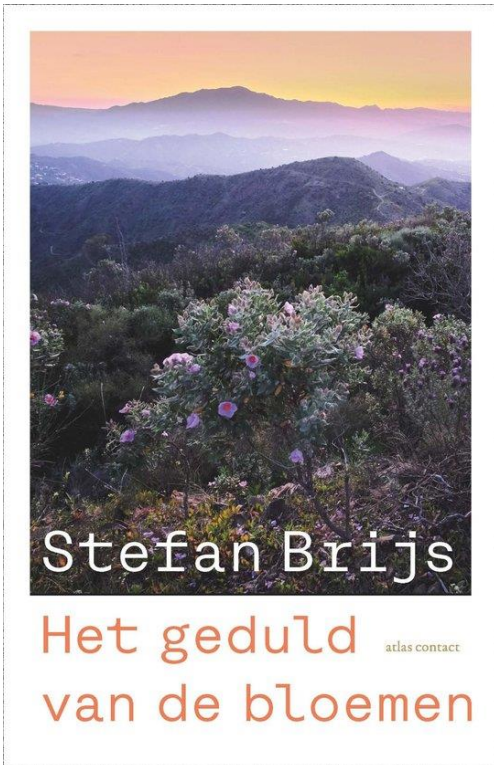
Verrekijkers en Loepen
(Horloge)Batterijen/Horlogebandjes
Gehoorapparaten

Aangesloten bij NUVO/ANVC

Gratis parkeren voor de deur!

Van harte aanbevolen | *Het geduld van bloemen*

Erna van Elk

Via het radioprogramma *Vroege Vogels* op zondagmorgen werd ik opmerkzaam gemaakt op dit boek: *Het geduld van bloemen*. Een paar weken later zag ik het boek in de boekhandel liggen. Stefan Brijs, de auteur, woont in Andalusië in Spanje. Hij vertelt over zijn leven met de natuur in zijn omgeving. In dit boek geeft hij aan dat klimaatverandering leidt tot veel zorgen voor mensen, dieren en planten. Hij schrijft op een zachte wijze over de schoonheid van bloemen en dieren. Maar op dezelfde wijze van schrijven deelt hij ook zijn bezorgdheid over de veranderingen van het klimaat: droogte, watertekort, verdwijnen van dieren en planten.

Ik heb erg genoten van zijn beeldende stijl van schrijven. *Het geduld van bloemen* is echt een aanrader.

Voor wie vogels beter wil leren kennen en tellen
en daar best wel eens
vroeg voor uit de veren wil:
GRIJP je kans!

(lees 't e-mail-bericht daarover van het bestuur)

Foto met dank aan de familie Maring

Heerlijk mals,
ons Blonde d'Aquitaine
rundvlees

We hebben al voor
je gekookt

De lekkerste supermarkt van Vries

Het lekkerste
brood uit
eigen bakkerij

PLUS
ziet paars
van de
Laagblijvers!

Alles voor de
perfecte borrel

Openingstijden ma-vr 8.00-20.00 // za 8.00-20.00 // zo 11.00-18.00

PLUS Koetsier Vries / Oude Asserstraat 2 // Vries

HAIRCORNER
NEWLOOK

Brinkstraat 7 | Tel.: 0592 - 543587

Bloed aan de wiek

Tekst: Jean Pierre Geelen

Foto's: Jakob Keun

Het zwart verven van wieken van windmolens leek zeevogels te sparen, maar in de Eemshaven blijkt het geen verschil te maken. Meer kleuren dus?

In de serie 'Duivelse dilemma's' vandaag: de windmolen. 'Schone' energie, maar wel met bloed aan de paal. Want dat die milieuvriendelijke windturbines ware gehaktmolens zijn voor vogels en vleermuizen, is bekend. Onder meer zeearenden vliegen zich te pletter tegen de draaiende wieken, die zij niet goed kunnen zien.

Daarom was het zulk verheugend nieuws, vijf jaar geleden, dat Noorse wetenschappers een oplossing hadden gevonden: verf één van de wieken zwart en er is geen vuiltje meer aan de lucht, zo concludeerden zij na experimenten met de 68 windmolens op het Noorse eiland Smøla. Laboratoriumproeven in de Verenigde Staten hadden eerder al uitgewezen dat de Amerikaanse torenvalk het best reageert op contrast met zwart. In Smøla leidde dat tot maar liefst 70 procent minder vogelaanvaringen. Mooi zo, duizenden vogels van de dood gered.

Bruine kiekendief

Maar niet de pechvogels die de Eemshaven in Groningen aandoen tijdens hun vlucht. Daar hadden provincies, Rijkswaterstaat, ministeries, natuurinstanties, windenergiebedrijven en TNO de handen ineengeslagen en in navolging van de Noren braaf wieken zwartgeverfd. In politiek Den Haag had de Partij voor de Dieren zich ingespannen om dat ook elders verplicht te stellen. Na eerdere signalen in dezelfde richting is nu definitief gebleken dat de Noorse truc hier geen enkel verschil maakt, zo maakten de instanties onlangs bekend.

De partijen tasten nog in het duister over het waarom. Een mogelijke verklaring is dat in het industriegebied Eemshaven veel kleuren en objecten te zien zijn,

waardoor een turbine met een zwarte wiek onvoldoende afsteekt tegen die achtergrond. Dat is een groot verschil met het open landschap op het Noorse eiland, waarin een zwarte wiek mogelijk beter opvalt. Daar vliegen bovendien andere vogelsoorten dan in Groningen.

Daar zijn de vogels terug bij af. Het zijn vooral populaties van de spreeuw, de bruine kiekendief, de grutto en de visdief (een vrolijk sterntje dat jubelend het water in stort op jacht naar een visje) die een tik van de windmolen krijgen, zo constateerden onderzoekers van de Wageningen Universiteit in 2020.

Vogels die niet in stukken worden gehakt reageren verdeeld. Roodkeelduikers, zeekoeten en drieteenmeeuwen vliegen met een grote boog om

Visdief

windmolenparken heen; de meeste jan-van-genten ook. Aalscholvers en sommige meeuwen gebruiken de molens dankbaar als rustplek op zee.

Wat nu te doen? In 2050 moet alle gebruikte energie in Nederland uit duurzame bronnen komen. ‘Nederland ligt gunstig om veel windenergie op zee op te wekken’, schrijft de

Rijksoverheid. Nu leveren windparken op zee 4,5 gigawatt elektriciteit (16 procent van de elektriciteit van huishoudens en bedrijven). Volgens het Klimaatakkoord moet in 2032 ongeveer 21 gigawatt aan energie uit wind op zee komen. Wie vertelt het de zeearend en de kiekendief?

Uiteraard is voor een nieuwe reddingspoging nader onderzoek weer eens vereist. In september – de trektijd is dan in volle gang; Nederland is een knooppunt in de route van honderdduizenden vogels naar het zuiden - gaan knappe koppen zich in Montpellier buigen over mogelijke oplossingen. Misschien een ander kleurtje, want kennelijk vraagt elke vogelsoort om z’n eigen behandeling. Zo blijken in Zuid-Afrika rode blokken op de wieken tot minder botsingen te leiden.

Zo bezien kun je de wieken uit voorzorg maar beter beschilderen met een geblokt palet met alle kleuren van de regenboog. Mogelijk dat vogels op zee dan de bui van verre zien hangen en afbuigen naar open vlakten, waar die nog te vinden zijn. De horizon van de grauwe Noordzee zou er in elk geval aanzienlijk van opfleuren.

Uit de Volkskrant van 4 juli 2025

KOKEN MET ERFGROENTE

TRAAG, GAAF VOER

IN JE TUIN EN OP JE BORD

EEUWIG

MOES

BRASSICA OLERACEA

VAR. ACEPHALA

NIEUW!

Eeuwige moes is een veelzijdige groente. De smaak van is iets milder en zoeter dan andere koolsoorten. Ze is rijk aan vitaminen en mineralen. De bladeren kunnen kort worden gestoomd, gekookt, gewokt of verwerkt in stamppotten, soepen en andere gerechten. Met een vers knoflookbolletje erbij, maak je er bij voorbeeld dit van:

Gestoomde Eeuwige Moes met olijfolie en knoflook

Snijd de Eeuwige moes fijn.

Stoom tot ze zacht is, maar nog wel beet heeft.

Meng met geperste knoflook, olijfolie, zout en wat Sechuan- of andere peper.

Eet smakelijk!.

Eeuwige moes heeft vele namen en is een eenvoudig te telen (en stekken: 'Splijt- of stekkool') bladkool met een rijke historie. De Romeinen aten haar al, 'Oudewijvenkool' ofwel 'Armeluiskool' was lange tijd heel populair - en werd toen (door die keurige sluitkolen) een vergeten groente. Tijd om hem een mooi plekje te geven! Deze mooie 'Duizendkop' staat hier sinds een jaar, de slakken zijn er gék op en toch houdt ze vol. Je kunt er bijna het hele jaar van oogsten. Eeuwige moes is behoorlijk winterhard. Ze kan in de zon en de halfschaduw en is blij met wat ruimte.

MET LIEFS VAN GRITSJE KRAMER UIT 'T VOEDSELBOS VRIES

Imkerij Dolstra
Etstoel 7 Vries
dolstra@gmail.com
06-54 34 34 80

ONTLUIKEND GROEN

BLOEM & GROEN STYLING

Brinkstraat 3 - 9481 BJ Vries - Tel. 0592-543056

Bruidswerk
Rouwbloemwerk
Abonnementen
Workshops
Online bloemwerk bestellen

www.ontluikendgroen.nl

In Kornoelje⁷⁹ mocht ik vertellen over het Voedselbos. Van Ina Maring kreeg ik de vraag om de Kornoelje-lezers te blijven informeren over de ontwikkelingen hier. Een eer!

Het Hooilandje in 2020

Het 'Hooilandje' grenst ten zuidoosten aan een zaksloot – en bosschages, waar de buizerds wonen. Met prachtige oude elzen, zo groot als eiken.

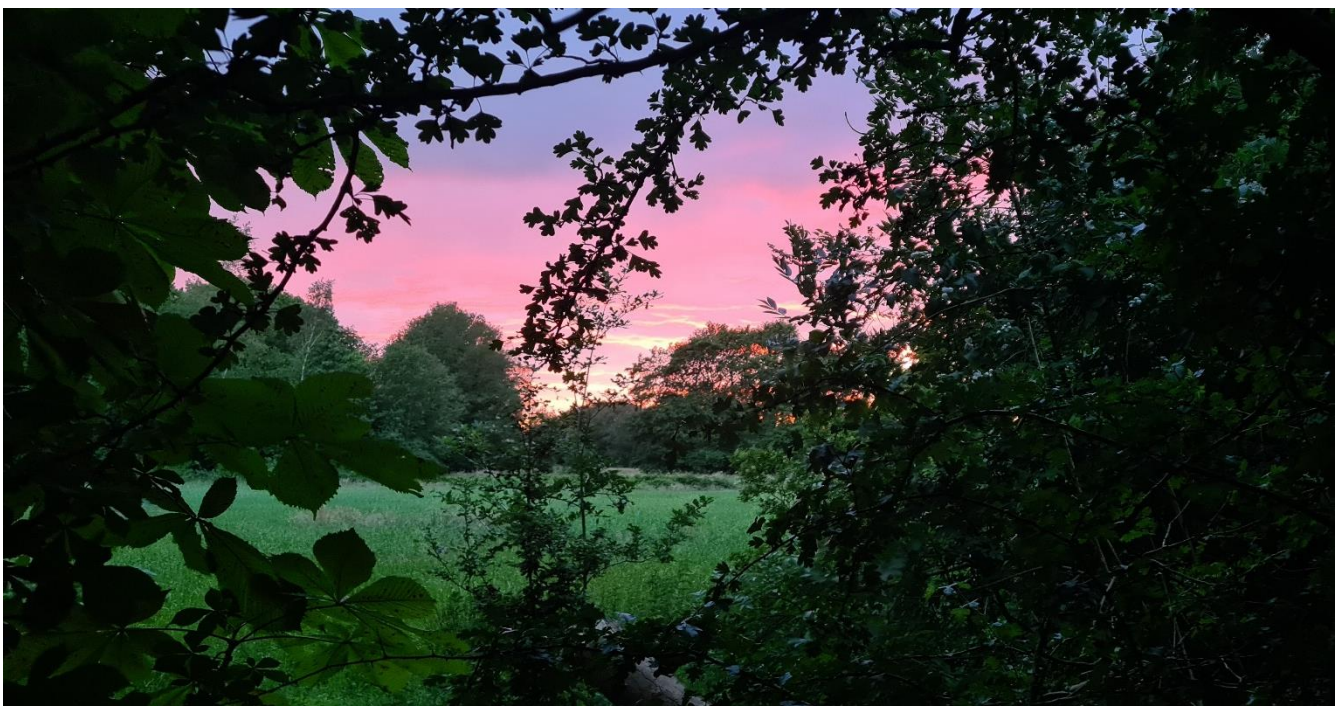
De oostzijde licht in de lente op, door de bloeiende sleedoorn en het zachte groen van de berken.

Door het terrein (ongeveer een hectare graslang) loopt water: eerst (vanaf bushalte 'Gemeentehuis') een greppel-zaksloot - dan de duiker, uitkomend in het oude stukje sloot. Via een smalle watergang stroomt het verder.

Bij het graven van plantgaten in het weiland troffen we weinig bodemleven aan: nauwelijks wormen. Daarnaast wel veel bomen, vogels en zoogdieren.

Toen wij het huis en land in 2020 kochten, was dat met de wens bij te dragen aan het verbeteren van bodem- en waterhuishouding en biodiversiteit. Rekening houdend met cultuurhistorische waarde én de behoeften in de toekomst.

(lees verder op bladzijde 24)

Waterberging, doorstroming &

Pratend & lezend zijn we nu hier.

Samenvattend de informatie, vragen, tips, adviezen - en het huidige inrichtingsplan (meer info vind je in de voorstudies).

Geschiedenis en topografie:

Beekdal tussen Rolder- en Hondsrug. Sloot
is op oudste kaarten (1822) te zien,
stroomt door de Molenhoek en Elsbroeken.

Sloot heeft tussen 1926 en 1975 afwateringsfunctie voor melkfabriek. Duiker zichtbaar op kaart in 1975. (Mensen herinneren zich nog het witte water toen.)

Herstelplan in groter

perspectief: Er liggen kansen voor o.m. aansluiting bij het Natuurnetwerk, 't Aanvalsplan Samen voor Diversiteit', Voedselverbindingsplekken, Provinciale Ambitiekaart. Hendrikus en Grytsje zoeken en leggen graag verbindingen.

Planning en Begroting

Nodig: o.m. overleg en afspraken mbt
verbreiding plan; organiseren stichting;
subsidie, vergunningen; grondwerk..

Flora en fauna

Elzenbroekvegetatie. Het landje laat stikstofrijk bemesting, stilstaand water en compactering van de bodem zien. Een voorzichtig, natuurlijk herstel lijkt ingezet (sloot niet meer zuur; diversiteit flora en fauna neemt toe). Jaarlijkse TELLINGEN zeer gewenst, bij voorkeur door deskundigen, systemen, methoden en. IVN-ers

Data & observaties
bodem en water:
Beekeerdgrond,
veldpodzolgronden
met lemig fijn zand:
Beekdalbodem,
bovenloopgebied
Eelderdiep. Bodem
gewoeld,
gecompacteerd.
o diverse plekken
maandenlang
stagnerend
water.

Systemen, methoden en technieken:

**Systemen: natuurvriendelijke oevers.
doorstroommoeras en moerasbeek.**

Methoden: Aanpassen van de hoogte van de bodem (graven of juist toevoegen); beïnvloeden van de watergangen (bv stammen/keien toevoegen) en infiltratie.

ecologisch herstel Hooilandje, Vries

gemeente Tynaarlo

Het Drentse Landschap

Buren:
staan positief
tegenover dit
initiatief, doen &
graven mee.
Willen graag
bijdragen aan
biodiversiteit.

Suzanne Dekker,
'22: Advies: beek
weer vrij laten lopen.
Carla Veldhuis '25:
Positief, verbindend
Jeroen Niezen '25:
Positief. Houd
rekening met
hoofdriool bij
graven. Tip voor
waterschap:
Uitloop schoner
houden
helpt ook.

Positief
t.o.v. plan. Gedeelde
verantwoordelijkheid
over zaksloot.

Theo Spek,
Hoogleraar Landschapshistorie:
Observaties wijzen op oorspronkelijk door-
stroommoeras*. De sloot is mogelijk in vroege
middeleeuwen door mensen gegraven. Advies: (deel)-
herstel doorstroommoeras (op basis van het historisch-
ecologisch referentiebeeld zou hydrologisch regime,
waarin ruimte is voor tijdelijke -en/of gedeeltelijke
-niet te lange- inundatie van het terrein goed
passen). Verbreed perspectief: met integraal
plan voor landschap, ecologie
en waterbeheer.

Een doorstroommoeras is een
broekbosgebied, waar kwelwater uit de
ondergrond omhoogkomt. Dat klopt mooi met
de naam Hooilandje. Immers, graslanden die
te vochtig waren om als weiland te gebruiken,
werden vaak gebruikt als hooilanden.

Schouwmeester
verzoekt o.m.
zaksloot-bodem
(deels) te verlagen
met i.i.g. 40cm. Positief
over plan, mits waterafvoer
goed & gewaarborgd
wordt en schouwsloten
schoon. Levert geen
bijdragen(?). Tip:
Regel vergunning bij
omgevingsloket.

Hans van der Lans: Ecologisch en
landschappelijk advies. Adviseert:
Laat het deel uit gaan maken van
een groene rand rondom het dorp.
Tip: Laat het veld jaarlijks begrazen.

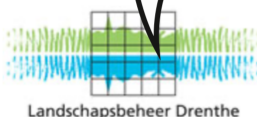

Dirk
Matthijs
Meijberg zal ons
op de hoogte
houden van
eventuele
mogelijkheden

Henk Post: Sloot
niet verdiepen. Z.n.
verbreden. Het
waterschap zou erg
content mogen zijn
met terugbrengen van
de loop ipv duiker
(want lost problemen
waarschijnlijk op).
Tip: Doe metingen.

Waterschap NOORDERZIJLVEST

Landschapsbeheer Drenthe

Positief. De naam van het
slootje is niet bekend.

Het Hooilandje tussen 2020 en 2025

Inmiddels groeien de bomen bij de houtwallen goed, zorgend voor voedsel en beschutting: Sleedoorn, wilde appel en kers, rozen, wegedoorn, krentenboompjes en brem. Vanaf de randen marcheren braam en brandnetel het veld binnen, rukken mollen op – en voorzichtig ook paddenstoelen. De soortenrijkdom neemt toe.

In het voedselbosdeel veranderingen zoals de plukspiraal en natuurlijk struiken en vruchtbomen. De sloten bleken in 2022 schouwsloten te zijn.

Deze zomer lopen er soms paarden van 'Vrienden op Hoeven' (Tynaarlo).

Waterige plannen

We wilden al langer de sloot in oude staat terug, met waterberging en natuurvriendelijke oevers. Met een duwtje – door het verzoek van't Waterschap Noorderzijlvest– kreeg dat plan meer urgentie.

Dus gesprekken met belanghebbenden en deskundigen. Duiken in historie, geografie, geomorfologie, waterhuishouding, landschapsinrichting et cetera. Dat leverde zeven voorstudies en een plan op. Zie bladzijde 22/23.

Als er tijd is, gaan we verder, zoeken we samenwerking en subsidies. We willen graag naar dat grotere, integrale plan waarin landschap, ecologie en waterbeheer samenkomen. Waarbij dit -hopelijk toekomstige stukje doorstroommoeras- zal zijn ingebed in een groenblauwe dooradering richting (met name) het Eelderdiep.

Ieder die ideeën heeft, tips, aanscherping, adviezen, steun, meedoen: Fijn, graag!

Nieuwsgierig geworden? Wees welkom op 16 november. Op die afsluitende dag van de klimaatweek is hier (vanaf 10 uur) een oogstdag van Meerbomen.nu. Om 15:30u: Welkom bij de rondleiding. (Meedoen? Svp opgeven voor 14/11 via grytsjekramer@gmail.com.)

Vosbergen

Paul van der Veur

Een favoriete plek voor mij omdat ik er destijds, tijdens mijn biologiestudie, onderzoek deed naar het gedrag van koolmezen. En ook omdat mijn inspirerende didactiekdocent in dat landgoedhuis woonde. Nog steeds fietsen en wandelen we er vaak en bezoeken het museum in huize Vosbergen waar ik onlangs ook exposeerde samen met mijn medekunstenaars van Tynaarlo. In dat natuurgebied is veel te genieten. Niet alleen wat vogels betreft (op dit moment wordt er onderzoek gedaan naar Pimpelmezen) maar er staan bijzondere bomen, zoals de Sequoia die ook wel “boksboom” wordt genoemd vanwege de

Moerascipres

Sequoia

sponsachtige roodbruine schors. De bast is goed bestand tegen bosbrand. Deze boom kan een leeftijd van meer dan 2000 jaar bereiken!

Aan de rand van een vijver steken knievormige wortels uit het water van de Moerascipres. Deze wortels bevatten veel poriën waardoor ze lucht kunnen opnemen uit de omgeving. Dit zorgt ervoor dat de onderwaterwortels van zuurstof voorzien worden. Staat de cipres op drogere grond dan worden er geen luchtwortels gevormd.

Oude Asserstraat 19 - Vries | 0592 541 212
www.autobedrijf hazenberg.nl | info@autobedrijf hazenberg.nl

Elk jaar maakt het dagblad Trouw bekend welke organisaties of activiteiten bestempeld kunnen worden tot de meest duurzame projecten van dat bepaalde jaar. Er zijn tien categorieën, waaronder landbouw, natuur, sport, cultuur e.a. en uit elke categorie worden de tien meest aansprekende projecten genomineerd. In totaal gaat het dus om 100 duurzame projecten. Het project 'Meerbomen.nu' is winnaar in de categorie 'Natuur'.

Meerbomen.nu

Het doel van Meerbomen.nu is het verzamelen en opnieuw planten van zaailingen naar plekken waar deze de kans hebben om uit te groeien tot bomen. "Het project is even simpel als doeltreffend", aldus Marga Witteman, kartrekker van het project. "Vrijwilligers 'oogsten' jonge boompjes van een halve tot anderhalve meter groot, door ze uit de grond te halen, te labelen en te bundelen." De jonge boompjes worden tijdelijk opgeslagen in een z.g. bomenhub. Van daaruit gaan ze naar een nieuwe bestemming, bij voorkeur op korte afstand. De activiteiten vinden plaats in de late herfst en de winter. In die periode levert het verplanten de minste schade op.

Boswachters, natuurorganisaties, gemeenten/overheden en particulieren Het uitgangspunt is dat wie ze kan gebruiken, ze mag hebben. Meerbomen.nu is vijf jaar geleden begonnen en heeft al meer dan 2,5 miljoen bomen een nieuwe bestemming gegeven en daarmee gered van de composthoop en groene afvalberg. Er zijn in de afgelopen jaren 33.000 vrijwilligers actief betrokken geweest bij het oogsten en herplanten van de bomen.

Meerbomen.nu is op verschillende plekken ook actief in de gemeente Tynaarlo. Zo is bijvoorbeeld het voormalig beursterrein in Zuidlaren in het kader van het

bouwrijp maken van het terrein, ontdaan van alle opschot met medewerking van scouting, IVN en andere organisaties en vrijwilligers. Een deel van de oogst wordt herplant in de wijk die daar wordt gebouwd. Wat over is, krijgt een andere bestemming.

Informatie

Op 25 oktober a.s. vindt de landelijke startdag plaats voor dit seizoen. Er zijn drie landelijke bijeenkomsten georganiseerd en één daarvan is in Drenthe. Er wordt o.a. informatie gegeven over het project, er zijn diverse workshop en men kan een rondleiding krijgen door een voedselbos. Mensen kunnen zich aanmelden via de website www.meerbomen.nu, zowel voor deelname aan het project door bomen aan te melden of af te nemen, als voor de startdag. Op deze site is ook meer informatie te vinden over de landelijke startdag in Drenthe.

Nog even terug naar de nominatie: op donderdag 9 oktober wordt bekend wie van de tien categorie-winnaars er dit jaar bovenaan de Duurzame 100 staat en zich het meest duurzame project of activiteit van 2025 van Nederland mag noemen.

Twee reuzenzwammen, foto's van Anco Bierman

Monumentale bomen geïnventariseerd

Peter Kwast

De gemeente Tynaarlo vroeg begin dit jaar de drie IVN-verenigingen in de gemeente behulpzaam te zijn bij de inventarisatie van monumentale bomen in de gemeente. Dat zijn bomen die 80 jaar of ouder zijn, herdenkingsbomen en nog een enkele andere categorie bomen. Je vindt ze vooral langs de oude handelsroutes, zoals van Groningen via Midlaren en Zuidlaren naar het zuiden, of van Groningen via Vries naar Assen. Natuurlijk ook op de landgoederen in Eelde/Paterswolde. Maar meestal niet in de uitbreidingsplannen van de dorpen die na WOII zijn gerealiseerd. In totaal 9 leden van onze vereniging hebben bijgedragen aan de realisatie van het project. Bij een eerdere inventarisatie hebben wij ook meegewerkt. Het is een uiting van de goede samenwerking die de IVN's hebben met de gemeente.

**The tree, which moves some
to tears of joy
is, in the eyes of others,
only a green thing
that gets in the way
But to the eyes of
the man of imagination,
nature is imagination itself.
As a man is, so he sees.**

William Blake (Londen, 1757-1827)

De start was eind april. Met een voorlichtingsbijeenkomst in het gemeentehuis in Vries, door Maaïke Teekens van de gemeente georganiseerd. Ook was een medewerker van Drents Landschap aanwezig. Hij bracht ca. 40 ervaringsjaren met bomen mee. Op initiatief van één van de deelnemers zijn we het laatste half uur naar buiten gegaan. Om even praktisch te oefenen. Luisteren hoe een boom klinkt als je erop klopt met een houten hamer. Of beoordelen van de volheid van de kroon, zijn er beschadigingen, zitten er zwammen op?

Iedere IVN-vereniging organiseert het natuurlijk op eigen wijze. Waar het op neer komt is dat de gemeente de gebieden Eelde/Paterswolde, Zuidlaren en Vries intekent op een kaartje. En dan houd je -niet oneerbiedig bedoeld- een

restgebied daartussenin over, zeg maar vanuit De Punt via Tynaarlo naar het zuiden. Eelde/Paterswolde, met de meeste vrijwilligers, neemt dat gebied mee. Om de gedachten te bepalen is de verdere verdeling: voor Vries is het gebied vanuit Bunne en Winde via Donderen naar het zuiden, tot en met Zeijen. En natuurlijk Yde, De Punt en Vries. Alles ten westen van het kanaal. Voor

Wie waren die IVN-amateur-dendrologen? Verdeeld over vier teams:

- Peter Kwast en Olivia Kroon
- Hedzer Henning en Teja Jansen
- Nicolien Bottema en Kees & Hanneke Langeveld
- Bram Arends en Joke Rosier

‘Zuidlaren’: alle gebied ten oosten van de Drentse Aa. Voor Eelde/Paterswolde: alles ten noorden van het vliegveld en ten westen van de A28 tot en met Eelderwolde. Voor ieder van de verenigingen is een tas met materiaal beschikbaar bij de gemeente.

Als vanzelfsprekend: de meeste IVN’ers zijn geen dendrologen, boomdeskundigen. Maar de ervaring

leert dat je met gezond verstand en goed kijken een heel eind kunt komen. Voor het onderbrengen van de soorten bomen zijn er natuurlijk bomenboeken, mocht je daarin niet helemaal thuis zijn. De meeste bomen die voorkomen in de gemeente behoren bij 10 tot 15 soorten. Dat is te doen. Lastiger is het onderbrengen van oude fruitbomen en de rassen. Maar als je geluk hebt is de eigenaar aanwezig en die kan vaak iets vertellen. Dat geldt ook voor oude grensbomen. Grensbomen markeren een grens, bij ons vooral bomen die geplaatst zijn bij het begin van een nieuwe marke. Ook die bomen zijn monumentaal, ongeacht de leeftijd. Om die bomen te ontdekken heb je vaak een oudere bewoner nodig die kan uitleggen waarom die boom daar is geplaatst. Voor het bepalen van de leeftijd van een boom is ook een goede aanwijzing de ouderdom van het pand waarbij de boom staat. Bij een huis van bouwjaar 1975 staat misschien wel een mooie oudere boom, maar die is waarschijnlijk ca. 50 jaar oud. Niet monumentaal dus. En een goede schatting van het bouwjaar van een huis kun je proberen te maken via www.topotijdreis.nl: vanaf welk jaar zie je het huis verschijnen op een topografische kaart? Dan is het een paar jaar daarvoor gebouwd.

Het spreekt vanzelf dat bij de uitvoering van dit project je je meldt bij de eigenaar van het perceel dat je wilt betreden. “Wij willen gaan kijken naar de boom die op

uw grond staat. Mag dat?' En je legt het uit. Die voorzorgsmaatregelen moet je nemen. Als de eigenaar medewerking weigert ga je gewoon weg. Ruzie maken ligt niet in ons karakter. Maar weigering hebben wij niet meegemaakt. Eigenaren zijn blij dat wij belangstelling hebben voor de boom die ook zij waarderen. En geven zelf aan waar nog meer moois staat in hun tuin. Eén eigenaar gaf aan: jullie zijn een week te laat. Vorige week stond mijn Linde vol in bloei, zo mooi. Natuurlijk neemt de gemeente niet alles aan wat door de teams wordt gerapporteerd. Stel je voor: wij stellen een nieuwe monumentale boom voor. Als de gemeente dat voorstel accepteert gaat er een brief met voorwaarden rond die boom naar de eigenaar. Die zit daar mogelijk niet op te wachten. Dan krijgt de gemeente het nawerk. Dus de gemeente (en het Drentse Landschap) kijkt kritisch mee. Voor het treffen van maatregelen rond monumentale bomen is enige subsidie beschikbaar is. Natuurlijk lost deze niet alle beperkingen op. Fijn dat er zoveel leden/vrijwilligers bereid waren om gezamenlijk de klus te klaren. De ervaring leert dat je per direct anders gaat kijken naar de bomen in je buurt: je ziet veel meer. Ook dat is winst.

De impressies van team Nicolien, Kees en Hanneke

Zoals Peter Kwast beschrijft heeft de gemeente Tynaarlo aan onder andere IVN Vries gevraagd om de monumentale bomen in de gemeente te inventariseren. Ik mocht Yde en De Punt onder mijn hoede nemen samen met Kees Langeveld, hij was 8 jaar onze secretaris, en met zijn vrouw Hanneke. Ze kwamen op de fiets met de 'gemeentetas' waarin een lijst met te bekijken bomen, een tweezijdige rolmaat en een bovenmaatse houten voorzittershamer. Hanneke nam de rol van secretaris op zich wat haar bijzonder goed afging. Kees en ik ontfermden ons over het meetlint dat op borsthoogte om de boom gedrapeerd moest worden, waarbij je de boom soms letterlijk moest omarmen om het lint achterom door te kunnen geven. Op de been

De vlijtige secretaris

Gerecyclede linde

blijven viel niet altijd mee omdat sommige bomen stapels veldkeien aan hun voet hadden, of opschietend onkruid en in het geval van lindebomen opslag van de boom zelf. Het lint had twee kanten: de ene kant gaf de omtrek aan en de andere de doorsnede. De doorsnede werd gevraagd, je moest dus goed in de gaten houden wat je aan het meten was. Er zit natuurlijk een factor π tussen omtrek en straal van een boom en het is reuze handig dat zo'n lint dat meteen voor je omzet. De ouderdom van de boom moest je ook schatten, wat niet altijd makkelijk is: ik heb ooit in een moeras een dennenboom van 75 jaar gezien met een stam van 5 cm doorsnede. Hier hadden we te maken met 75 cm doorsnede tot meer dan 145 cm. Je kunt de ouderdom van een boom natuurlijk tellen aan het aantal jaarringen, een boom maakt elk jaar een laagje aan de buitenkant erbij.

In het begin zijn dat naar verhouding nog tamelijk dikke laagjes, maar hoe dikker een boom, des te dunner het laagje wordt. De boom maakt die aanwas met zijn bladeren door moleculen kooldioxide (CO_2) uit de lucht aan elkaar te knopen. Meestal hebben bomen meer blad als ze groter zijn, waardoor ze meer massa kunnen maken, maar die massa moet dan verdeeld worden over een groter oppervlak, waardoor de aanwaslaagjes meestal dunner worden. Jaarringen konden we natuurlijk niet bekijken, dus we moesten het zelf maar bedenken en gingen ervan uit dat ze allemaal ouder dan 50 jaar waren. Ook de gezondheid van de boom moest bepaald worden: was de boom solide of hol, stond-ie op het punt van omvallen of niet? Ik zwaaide daarvoor lustig met de hamer en beklopte de boom aan alle kanten als ware percussionist. Het waren fraaie geluiden maar hoe die te interpreteren? Ik besloot: solide is een hoog, helder geluid en wat dof klinkt is hol. Gelukkig hadden bomen met dofklinkende delen ook genoeg heldere componenten om de holle delen te compenseren.

Twee bijzondere lindebomen staan in de tuin van mijn burens. Ze waren door de vorige bewoners op een paar meter hoogte afgezaagd omdat ze zoveel rommel gaven en er geen vergunning voor kappen werd afgegeven. De bomen gingen niet dood. Ze werden hol tot groot genoeg van de kippen die het een prima broedplek vonden. Na een paar jaar werd dat lastig omdat in het binnenste jonge staken van onderop omhoog begonnen te groeien. Dat zat niet lekker voor de kip, dus gaf ze het op. De staak groeide door en is nu een gezonde jonge boom van 30 cm dik. Van de oude omtrek is niets meer over en niets herinnert meer aan de dikke boom van ca 100 cm doorsnede die hij eens was. Hij is eigenlijk monumentaler dan monumentaal, maar komt niet op de lijst. De tweede boom heeft ook nieuwe opslag in het inwendige geproduceerd maar die heeft de boom gespleten. Er is nog een deel van de van de oude boom over en we hebben hem wel aangemerkt voor een plek op de lijst. Zo ook de dikke rode beuk halverwege de Norgerweg die niet op de gemeentelijst stond. Hij ziet eruit als een dik been met een te strakke kous. Kees had ooit gehoord van een eikenboom die doorgezaagd was en daarna een ent had gekregen. Zou zoiets misschien met deze beuk gebeurd kunnen zijn?

Dikke beuk langs de Norgerweg

In elk geval verdient hij een plekje op de lijst met zijn 146 cm doorsnede. Vreemd dat hij er nog niet opstond. De meeste monumentale bomen in Yde en De Punt waren rode of groene beuken, essen, eiken en linden, daarnaast één esdoorn en één paardenkastanje. Voor het voetbalveld staat een indrukwekkende abeel met een mooie gegroefde bast en een bijzondere hoeveelheid korstmossen. Zou dat

Abeel bij voetbalveld

een oude grensboom zijn? De inwoner die met ons over de boom kwam praten, wist jammer genoeg niet hoe oud de abeel was. Het was leuk om met eigenaren en beheerders over hun bomen te praten, te horen hoeveel liefde ze soms voor hun boom hadden en hoe zorgvuldig zij ze laten verzorgen door Landschapsbeheer Drenthe. We hebben genoten van deze activiteit en van onze samenwerking.

TOLNER

BEELD - GELUID - HUISHOUDELIJKE APPARATUUR

Niet te vroeg....

Ronand Valstar

Het is één van die bijkomstige plezierige bezigheden als je met vogels in de weer bent. Het ringen, niet de eerste keus van de dieren in kwestie, maar aan de andere kant merken we bij “onze” vogels, de steenuilen, dat ze na deze onvrijwillige gebeurtenis weer snel overgaan tot de orde van de dag. Ook onderzoek wijst uit dat vogels er geen trauma van oplopen. Daar houden we ons dan ook maar aan vast. Het ringen leert ons veel over de stand van zaken van de steenuil. Honkvast als ze zijn is het bijvoorbeeld erg mooi om een uiltje van

buitenaf te ontdekken om vers bloed in de populatie te brengen. Dat is zeker voor een kleine populatie steenuilen als de onze erg belangrijk. Ringer Rinus Dillerop zorgt voor het ringen, een specialistische bezigheid die de nodige vaardigheden vereist. Het ringen gebeurt voor de uilen het nest verlaten, terwijl ze al wel een aantal weken oud zijn. Uit de kluiten gewassen babyuilen. Rinus schat de leeftijd in, weegt de vogels, meet de vleugels en geeft een indruk van de conditie. De gegevens geeft hij door aan internationale en landelijke organisaties, waaronder de stichting vogelonderzoek Nederland, SOVON.

Het eerste kuiken van 2025, nog één op komst...

De ringdag is aangebroken. Het voorwerk is gedaan, wat betekent dat er een inschatting is gemaakt over de leeftijd van de jonge vogels. Dat doen we door eerst in de nestkast te kijken of er eieren zijn, nog een keer kijken of er kuikens zijn, inschatten hoe oud de kuikens zijn, er dan zoveel dagen bij optellen dat ze een week of drie oud zijn en de ringer benaderen voor een geschikte datum.

Daar stonden we dan op 6 juni. Beetje frisse dag met wat regen. De nestkashouders, clubje klimmers en klauteraars, en genodigden, nog even in afwachting van Rinus. Zijn bus nadert het grasveld onder de oude hoge eik voor de boerderijwoning waar de kast zich in bevindt. De ladder moet fors uitgeschoven om de kast op zo'n zes meter hoogte te bereiken. Klimharnas aan, elke keer weer even puzzelen wat waar aan moet worden bevestigd. Allemaal prima, want er wacht ons hoogstwaarschijnlijk een mooi hoogtepunt van ons beschermende werk, twee jonge uilen en misschien wel een ouder uil die van elders komt en/of nog geen ring draagt. Een soort welkom bij de familie. Met het "gereedschap" naar boven. Nou ja, gereedschap is veel gezegd, maar onontbeerlijk bij het ringen. Het bestaat uit twee stoffen boodschappentasjes. Het ene tasje om het vlieggat te dichten, doe je dat niet, dan is in ieder geval de ouder gevlogen en zijn de jonge vogels mogelijk naar het balkon van de kast verhuisd. Het andere tasje is het vervoermiddel. Uiltjes erin, dat laten ze zich hoogstens met een beetje gespartel welgevallen, tasje dichthouden en naar beneden klauteren. Uiltjes eruit, waarbij een volwassen uil wel even goed moet worden vastgehouden met een hand om de vleugels om te kunnen ringen.

Ik ga te hard, even terug naar het moment dat onze klimmer boven is. Hij draait de bevestiging van het deksel van de nestkast open en tilt het deksel voorzichtig iets op. Beneden blikt iedereen verwachtingsvol en stilgevallen omhoog. De klimmer kijkt even met een iets vragende blik naar beneden, schuift het deksel nog wat verder open. Het duurt wel lang daarboven voor zijn hand de kast in glijdt en het eerste uiltje in het boodschappentasje verdwijnt. Dat gebeurt soms ook niet, het deksel staat nu geheel open en met een ondertoon van een lichte ontzetting horen we onze klimmer één woord uitspreken: "Leeg". Te laat, we zijn te laat! De kuikens zijn figuurlijk en letterlijk gevlogen. De nestkashouder zegt: "dat dacht ik al, want vanochtend vroeg hoorde ik al veel kabaal". Even kijkt iedereen haar aan alsof zij er de oorzaak van is, want ja, liever de fout bij een

ander dan bij onszelf als “deskundigen”. Deskundig zijn er maar twee. Dat is de steenuil en de nestkasthouder. De één doet wat ie wil en de ander zit daar met de neus bovenop.

Met z'n tweeën

Geen ringen, maar wel een gezellig samen zijn met koffie en een koek bij de nestkasthouders. Na excuses aan Rinus, die het de normaalste zaak van de wereld vindt dat de uilen aan het langste eind trekken, gaat het gesprek over de boer en de weidevogels, de wolf en het recht van leven voor al wat leeft, de ooievaar, die prachtige vogel die we zo graag weer wilden zien en die

nu onterecht de schuld krijgt van de slechte weidevogelstand. De Onlanden die zich zo mooi ontwikkelen en waar we de evolutie in een sneltreinvaart aan ons voorbij zien trekken. En tot slot: negativisme en het tellen van onze zegeningen op natuurgebied. Kortom: nergens uitkomen maar gewoon bezig blijven met wat er om ons heen leeft, groeit en bloeit. En de uilen dan? Volgend jaar beter en hopelijk ook meer broedsels want één broedsel in Donderen was wat mager. Maar we weten dat dat per jaar sterk wisselend is.

Steenuilenwerkgroep Donderen, Yde, Vries

Email: kolenva@ziggo.nl

Tel: 06-20150223

De wasbeerhond

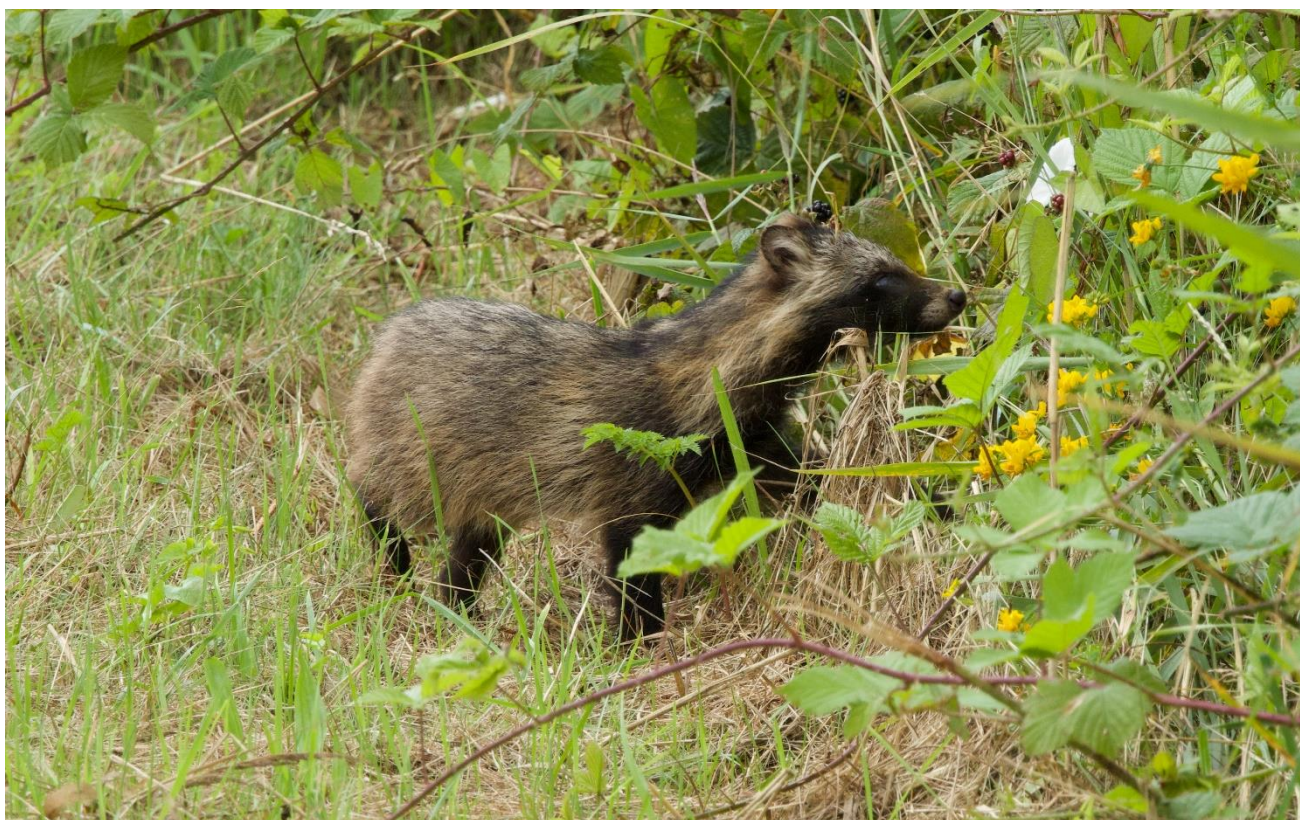
Tekst en foto's Anco Bierman

Ik houd mij al jaren bezig met dieren- en vogelfotografie. Wandelen in natuurgebieden, langs de Waddenzee of fotograferen vanuit een kijk- of fotohut. Bij één van mijn bezoeken aan de openbare kijkhut Diependal bij Oranje kwam uit het niets een wasbeerhond tevoorschijn.

Verbaasd natuurlijk en kon deze voordat deze weer in het struikgewas verdween vastleggen.

De wasbeerhond is een hondachtige en een invasie-exoot. De laatste jaren groeit het aantal wasbeerhonden in Nederland. De meldingen op [waarnemingen.nl](https://www.waarnemingen.nl) laten zien dat binnen twee jaar tijd vier keer zoveel is geworden. In 2024 zijn er 189 meldingen van wasbeerhonden gedaan in bijna alle provincies.

Muggeneieren

Tekst en foto's Nicolien Bottema

Op een emmer water in de serre drijven kleine schuitjes, alsof kinderen mini bootjes op het water hebben laten drijven. De bootjes zijn ovaal, 3-4 mm lang, bruinzwart, met iets omhoog staande punten en gekartelde randen, met lichtplekjes eromheen. Wat zijn dit nu weer? Ze zijn zo gelijkvormig dat ze wel van iets levends afkomstig moeten zijn, maar van wat?

Ik stuur foto's naar de Facebook groep 'Determinatie van planten en dieren'. Muggeneieren, is het antwoord. Hoe kan dat nou, dit is bijna net zo groot als een muskiet. Hoe kan dat een muggenei zijn? Iemand anders legt uit dat het om heel veel muggeneieren gaat die rechtopstaand aan elkaar kleven. Dus toch muggeneieren.

Eipakketjes en dode mug

Eipakketjes op vinger

Onder de microscoop

Ik bekijk zo'n bootje onder de microscoop en mijn mond valt open, wat is dat prachtig: rechtopstaande, glanzende dingetjes met een ronde bovenkant, netjes naast elkaar in het gelid. De 'dingetjes' zijn afzonderlijke eitjes, tot meer dan 100 per eipakket. Op millimeterpapier zie ik dat 1 ei ongeveer 0,8 mm lang is en ca 0,3 mm dik. 's Nachts denk ik erover na. Als zo'n pakketje bijna net zo groot is als een mug, wat gebeurt er dan met de muggen als ze een eipakketje hebben gelegd? De volgende dag drijft mijn antwoord in een waterbakje, drie eipakketjes naast drie dode muggen. Ze gaan dus dood.

Ik laat een eipakketje in water liggen en zie de volgende dag onder de microscoop dat de ronde bovenkanten van de eitjes als een klepje zijn opengegaan en dat minuscule muggenlarfjes zijn uitgekomen en door het water krioelen. Toch gek dat ik in mijn 84-jarige leven dit alles nooit geweten heb.

Opengeklapte eitjes met één losgeraakt ei

Pasgeboren muggenlarfjes

De eitjes zijn van de gewone steekmug, *Culex pipens*, die nare jeukbulten geven. Voor een Drent heet een vlieg 'mug' en een mug 'neefje' en ik bedoel dus neefjes, muskieten. Ze zijn erg bloeddorstig,

bespringen je zodra je in de schaduw komt alsof ze op je gewacht hebben, steken hun snuit door je vel en zuigen hun lijfje vol bloed. Dat zetten ze om in eitjes, die ze als samengeklitte pakketjes op het oppervlak van stilstaand water leggen. De stekers zijn allemaal vrouwtjes, de mannetjes steken niet, drinken braaf plantensap, met als enige taak het bevruchten van de vrouwtjes.

Thuis ben je ook niet veilig. Klamboes of horren zijn niet altijd afdoende. De vroegere buurman van mijn ouders was purser bij de KLM en hij vertelde hoe hij geplaagd werd door een muskiet in een hotel in een tropisch land waar de crew moest overnachten. Hij had een klamboe, maar werd gek van akelig gezoem boven zijn hoofd. Er zat een mug onder de klamboe en hij kreeg hem niet te pakken. Om de mug definitief te verslaan sprong hij om zich heen meppend op zijn bed op en neer, waardoor het bed begon te rijden en omdat hij vanwege de hitte de deur had opengelaten, rolde hij met bed en al de gang op en aan de overkant de kamer van de stewardess in. Haar eis dat hij met bed en al meteen weer zou verdwijnen was een probleem, want hij sliep naakt. Bij gebrek aan beter hulde hij zich in zijn klamboe en probeerde zo het bed de kamer uit te duwen. Omdat de gang erg scheef stond lukte dat niet en de stewardess moest er ook

aan te pas komen. Zie het beeld voor u hoe ze samen in hun klamboe gehuld het bed terug duwden. Volgens mijn moeder zoog hij alles uit zijn duim.

Zelf maakte ik echt zoiets mee: een nogal gezette kamergenote wilde per se elke mug dood hebben en sprong met een vliegenmepper op haar bed in het rond tot ze krakend door het bed zakte.

Hoe komt het nu dat jij nooit gestoken wordt, terwijl ze mij altijd lek prikken? Om een wetenschappelijk antwoord te vinden op deze vraag deed biofysicus Felix Hol van de Radboud Universiteit in 2023 met zijn team mee aan het jaarlijkse Lowlands Science-programma. Ze trokken met duizenden muggen naar Biddinghuizen en testten 465 Lowlands festivalgangers. Via een vragenlijst konden hygiëne, alcoholgebruik en slaapgewoonten van de deelnemers geanalyseerd worden. Om de aantrekkingskracht van de festivalgangers voor muggen te testen zaten de muggen in kastjes met aan één kant muggengaas. De deelnemers hielden hun blote arm tegen het gaas en geteld werd hoeveel muggen op de arm probeerden te landen. Dat bleken ze significant vaker te doen bij mensen die bier hadden gedronken of cannabis hadden gebruikt. Ook mensen die de nacht ervoor met iemand anders hadden geslapen of die net gedoucht hadden waren erg in trek. Duidelijk was in elk geval: muggen houden van bier. Waarom moeten ze mij dan altijd hebben? Ik slaap alleen, gebruik geen cannabis en drink zelden bier. Maar nu ik dit allemaal weet, schep ik 's morgens al die eipakketjes uit de waterbakken. Dat scheelt in elk geval weer een paar miljoen muggensteken.

Activiteitenprogramma 2025-2026

Oktober

14 oktober | 20:00-22:00 uur

Lezing over dassen door Aaldrik Pot

Dassen wonen en leven ook in onze omgeving. In groepen bouwen ze hun verblijven in burchten, onder de grond. Hoog tijd om kennis met ze te maken. Daarvoor komt bij ons Aaldrik Pot, één van de coördinatoren van de Dassenwerkgroep Drenthe.

November

Zaterdag 1 november

Natuurwerkdag in het Holtveen

Natuurwerkdag in het Holtveen, in samenwerking met Stichting De Vriezer Holten

Start om 9.30 u bij de paardenstal van Teja en Hans, Koffiedik in Vries.

Er is weer veel werk te doen.

Verwijderen van boompjes, bramen verwijderen of takken daarvan korter maken, onderhoud van wandelpaden, etc. Graag nodigen wij jullie uit mee te komen werken. Voor gereedschap, thee en koffie, soep en broodjes, frisdrank wordt gezorgd.

Aan onze kant is de natuurwerkdag voorbereid door Bram Arends (bram_arends@hotmail.com) Graag deelname aanmelden bij hem.

18 november | 20:00-22:00 uur

Lezing door Henk Jan Ottens over akkervogels

Henk Jan Ottens is werkzaam bij Kenniscentrum Akkervogels. Hij doet onderzoek in Drenthe en daarbuiten naar Veldleeuwerik en Wulp in boerenland maar ook in de natuurlijke habitat. Hij geeft aandacht aan beide vogelsoorten.

Henk Jan zal voorafgaand aan de lezing een tekst aanleveren om zijn bijdrage in te kleuren. Dit zetten we t.z.t. op onze website.

Januari

Snertwandeling

In de pen zit een bezoek aan landgoed/museum Vosbergen in Eelde op 11 of 18 januari. Paul van der Veur wil ons begeleiden op het landgoed. Hij heeft tijdens zijn opleiding tot bioloog diverse onderzoeken gedaan op het landgoed.

Nog is het programma niet volledig. Op de website zal het nader bekend worden gemaakt.

Februari

17 februari | 20:00-22:00 uur

**Lezing Weet wat je eet, door boer Sil
In Dorpshuis De Pan**

Boer Sil heeft een biologisch-gemengd bedrijf. Vorig seizoen hebben wij een lezing over microbiologie georganiseerd. De aankondiging daarvan trok ook de belangstelling van Boer Sil uit Dwingeloo. Dat is niet onopgemerkt gebleven. Wij hebben hem uitgenodigd te komen vertellen over zijn manier van boer zijn. Verantwoord omgaan met het land en de natuur, door op een respectvolle manier de grond te bewerken. In een gesloten kringloop. Hij vertelt over zijn inclusieve werkwijze. Het voer voor de melkschapen, die hij en zijn boerin Saar houden, komt van eigen bedrijf evenals het stro voor de stallen. Graan en groente worden geproduceerd en op de markt aangeboden.

Alle lezingen zijn in Dorpshuis De Pan, Nieuwe Rijksweg 4 in Vries. Gevraagd wordt een vrijwillige bijdrage van €2 per avond.

Maart

20 maart | 19:30 uur

**Algemene Ledenvergadering
In Dorpshuis De Pan**

Na de Algemene Ledenvergadering is er een lezing. Aanvang 20:45 uur Het onderwerp en de spreker zitten in de pen, maar zijn nog niet definitief. Houd de website in de gaten.

Mei

Zaterdag 2 mei | 10:00-12:00 uur

**Plantenruilbeurs bij Grytsje Kramer,
Hoek Groningerstraat-Noordenveldweg,
schuin tegenover het gemeentehuis.**

Op de plantenruilbeurs bij Het Hooilandje kan iedereen -leden en niet-leden- planten inbrengen en meenemen. Voor wie het wil: rondleiding.

Parkeren in de berm naast oprit of de parkeerstroken in de buurt (richting gemeentehuis).
Thee en koffie staan klaar.

Colofon IVN Vries

Bestuur

Voorzitter

(Algemene zaken, PR en ledenwerving)

Peter Kwast

E: p.l.kwast@hotmail.nl

T: 06-15 01 70 95

Secretaris

Gerrit Dolstra

secretariaat.ivnvries@gmail.com

06-54 34 34 80

Penningmeester

René Bosch

E: penningmeester.ivnvries@gmail.com

T: 0592 54 26 76

Bankrek.nr: NL19RABO0366 5693 09

Bestuurslid

Bram Arends

E: bram_arends@hotmail.com

Vertrouwenscontactpersoon

Jos Roosendaal

T 06 13 85 28 98

Redactie Kornoelje

Heim Meijerink

E: hpmeijerink@hetnet.nl

Joke Rosier (vormgeving)

E: rosierjoke@gmail.com

T: 06-20 24 54 25

Grytsje Kramer

E: grytsjekramer@gmail.com

Clary Boomgaardt

E: claryboomgaardt@ziggo.nl

Bezorging: Ina Maring

E: maringvanderveen@gmail.com

T: 06-21 83 85 47

Website

www.ivn.nl/vries

Websitebeheerder

Anne Hielke van der Meulen

E: a.h.vd.meulen@gmail.com

T: 0592 315 924

Werkgroepen

1. De Vlindertuin

Wil Folkers

E: alkasa@home.nl

T: 0592 542 732

2. Vogels

Anne Hielke van der Meulen;

E: a.h.vd.meulen@gmail.com

T : 0592 315 924

3. Jeugdactiviteiten

vacature

4. Bomen, ruimtelijke ordening en milieu

Tineke van den Berg

E: van.den.berg@home.nl

5. Steenuilenwerkgroep

Ronand Valstar:

E: kolenval@ziggo.nl

T: 06-20 15 02 23

6. Stichting De Vriezer Holten

(v/h De Fledders)

Eelke Riemersma; T: 0592 543 818

E: eelke.riemersma@kpnplanet.nl

Activiteitencommissie

Peter Kwast

E: p.l.kwast@hotmail.nl

Schoolprojecten

Schoolprojecten Vries:

Bram Arends

E: bram_arends@hotmail.com

Schoolprojecten Yde:

Tiffany Pikkert-Turk

E: turk.tiffany@gmail.com

Op 7 juni was het feest in Vries: het Bonifatiusfestival

Wij als IVN-ers stonden daar op de markt met een mooie, geïmproviseerde IVN-kraam met veel informatiemateriaal. Ondanks kou en regen hadden we heel wat belangstellende mensen aan onze stand.

Een impressie

De Grote Parasolzwam, gefotografeerd door Ina Maring. Veel te vinden in weilanden.